

Septuagesima

Predikan 2024-01-28 i Stockholm

Kyrkoherde Sten Rydh, Evangelisk-Lutherska Kyrkan i Sverige

I Guds, Faderns, + Sonens och den helige Andes, namn. Amen.

Bön: Vi tackar dig, käre himmelske Fader, för att du har sänt din Son till världen. Tack att han genom sitt liv och sin död har skänkt oss frälsningen. Kom med din helige Ande denna stund och vittna genom ordet om denna stora, outsägliga gåva. Genom vår Herre och Frälsare, Jesus Kristus. Amen.

Dagens ämne: *Guds oförskyllda nåd.*

Epistel: 1 Kor. 9:24-27

Evangelium: Matt. 20:1-16 *Arbetarna i vingården.*

Vid den tiden berättade Jesus följande liknelse för sina lärjungar:

1 Himmelriket är som en husbonde som gick ut tidigt på morgonen för att leja arbetare till sin vingård. 2 Han kom överens med dem om en dagslön på en denar och skickade dem till sin vingård.

3 Vid tredje timmen gick han ut och såg några andra stå sysslösa på torget. 4 Han sade till dem: Gå till vingården, ni också! Jag ska ge er en rättvis lön. 5 Och de gick. Vid sjätte och nionde timmen gick han ut igen och gjorde likadant. 6 Även vid elfte timmen gick han ut och fann några andra som stod där, och han sade till dem: Varför står ni här sysslösa hela dagen? 7 De svarade honom: Därför att ingen har lejt oss. Han sade då till dem: Gå till vingården, ni också!

8 På kvällen sade vingårdens herre till sin förvaltare: Kalla på arbetarna och ge dem deras lön, men börja med de sista och sluta med de första. 9 De som hade blivit lejda vid elfte timmen kom då fram och fick var sin denar. 10 När sedan de första kom trodde de att de skulle få mer, men de fick också en denar. 11 När de fick den, klagade de på husbonden och sade: 12 De där som kom sist har arbetat en enda timme, och du har jämställt dem med oss som har stått ut med dagens slit och hetta. 13 Han svarade en av dem: Min vän, jag är inte orättvis mot dig. Var du inte överens med mig om en denar? 14 Ta det som är ditt och gå. Men jag vill ge den siste lika mycket som jag gav dig. 15 Får jag inte göra som jag vill med det som är mitt? Eller ser du med onda ögon på att jag är god? 16 Så ska de sista bli de första och de första bli de sista."

Vårt kyrkoår har nu kommit från julens och trettiondedagens glädje till allvarets och botens tid, då vi snart står inför texterna om Kristi lidande och död. Så har redan förfastan med söndagarna *septuagesima* (idag) och *sexagesima* (i år Marie kyrkogångsdag) den violetta färgen, botens färg. Men jultiden och påsktiden ger oss inte två olika Kristusgestalter. I alla situationer där vi möter Jesus är han samma person, sann människa och sann Gud. Vi ser det lilla barnet i krubban, den tolvårige pojken i templet, läraren som kallade de tolv apostlarna och gick omkring och predikade, botade sjuka och gjorde under. Vi ser honom när han vändades i örtagården, gisslades och hånades av soldaterna på översteprästens gård och sedan korsfästes och lades i en klippgrav. Vi ser därefter den uppståndne frälsaren som samlar lärjungarna bakom

stängda dörrar, undervisar dem i 40 dagar och sedan från oljeberget far upp till himmelen.

Men det slutar inte med detta. Han har inte lämnat sin kyrka. Han sänder sin Ande med under och tecken genom apostlarna och han kallar präster som skall predika och förvalta sakramenten alla dagar intill tidens ände.

Jesu liv på jorden var ett verkligt, påtagligt liv i det judiska landet Israel. Han var en historisk person och inte någon mytisk gestalt som många bibelkritiker gärna vill göra honom till. Hans grav kan ses än idag. Men graven är tom. Kristus är uppstånden. Om Jesus bara varit en framstående profet, en underbar lärare och en person som gav sitt liv i sin kärlek till medmänniskorna – ja, då hade vi inte haft någon sann kristendom. Då vore han inte sann Gud. Då är Bibelns lära om försoningen och frälsningen falsk. Då är den kristna kyrkan bara en mänsklig religion i linje med alla andra religioner. Då kan ingen människa ha något fast hopp om evigt liv.

Men Jesus är verkligen sann Gud och sann människa. Han led och dog för hela mänsklighetens synd. En liten tid utblottade han sig för att försona oss i sin förnedring. Men han upphöjdes över allting och sitter nu på Faderns högra sida. Han är också närvarande idag här i vårt kyrkorum. Han kommer i ordet och i altarets bröd och vin med sin kropp och sitt blod och skänker oss syndernas förlåtelse. Han är oss nära och hör alla våra böner. Han vittnar i dopet och avlösningen här och nu, och han kommer att vara hos sina trogna alla dagar intill tidens ände.

I dagens evangelium hörde vi liknelsen om arbetarna i vingården. Om denna viktiga text säger vi tre saker:

1. *I skapelsen regerar Gud genom lagen.*
2. *Till himmelriket kallas alla genom evangelium.*
3. *Bibelns lära om nådelönen skall också predikas.*

1. I skapelsen regerar Gud genom lagen.

Jesus talar i liknelsen om himmelriket, inte om denna världens jordiska rike. De två får inte blandas samman, som här ofta sker när man låter dagens evangelium bli en appell för jordisk jämställdhet, där budskapet skulle vara att all egendom skall fördelas lika. Även i det jordiska riket regerar Gud, men han gör det genom den naturliga lagen och inte genom evangeliet. I denna världen finns och har alltid funnits både fattiga och rika. Bibeln säger klart att överheten är insatt av Gud. Därför är det en svår synd att göra uppror och revolution. Så vill Gud att det världsliga riket skall ordnas genom lagen och förnuftet.

I det världsliga riket ges olika lön ges för olika arbete. Arbetsgivare anställer arbetstagare och ingår avtal med dem. De anställda skall behandlas väl och rättvist. Korruption är en svår synd, både enligt den naturliga och uppenbarade lagen. Budet att inte stjäla eller ljuga gäller alla människor, både ledare, politiker, företagare och anställda. Den som har fått mycket anförtrott har också ett större ansvar. Men allt detta hör till lagens område. Liknelsen i vår text talar om något helt annat. Den talar om Guds rike och evangelium.

2. Till himmelriket kallas alla genom evangelium.

Om detta skriver aposteln: ”*Vi har vårt medborgarskap i himlen*” (Fil. 3:20). När Jesus kallar oss till detta medborgarskap är det som när husbonden i liknelsen kommer överens med varje arbetare om en bestämd *dagspenning* (en *denar*, som var den vanliga lönen för ett dagsverke). Men medborgarskapet i himmelen är inte en följd av vårt arbete. Det är en följd av den *lösepenning* som Jesus själv har betalt åt oss. Man kan endast födas in i Guds rike liksom man endast kan födas in i det jordiska riket. Jesus säger ju att vi måste bli *födda på nytt av vatten och Ande* för att komma in i Guds rike (Joh. 3:3-8). Så ges medborgarskapet endast genom dopet och tron.

Kristus skänker oss det himmelska medborgarskapet som en fri gåva som varar ända in i den eviga saligheten. Paulus skriver: ”*Men vi har vårt medborgarskap i himlen, och därifrån väntar vi Herren Jesus Kristus som Frälsare. Han skall förvandla vår bräckliga kropp, så att den blir lik den kropp han har i sin härlighet. Ty han har makt att lägga allt under sig*” (Fil. 3: 20-21). Denna gåva grundar sig på själva *lösepenningen*. Genom att Jesus har gett sitt liv till lösen för hela världens synd har han som Luther säger *förlossat, förvärvat och vunnit* oss, förtappade syndare. Han har friköpt oss, men inte med guld eller silver, utan med sitt heliga och dyra blod. [ur förklaringen till 2:a trosartikeln]

Arbetarna i liknelsen arbetade olika länge, de första hela dagen men de sista bara en enda timme. Ändå fick alla samma lön. Detta motsvaras i Guds rike av att somliga kommer till tro redan som spädbarn i dopet, medan andra kanske är borta från Gud och blir omvända först i livets slutskede. Men de får alla samma lön, den eviga saligheten hos Gud.

När det står klart att människans egna gärningar, kunskaper, förmågor, ja inte ens kärleken till nästan kan bidra till salighetens gåva, blir många arga och förbittrade, precis som arbetarna som själva hade fått utstå hela dagens hetta och arbetets tunga möda utan att fördenskull få mer än de sista. De ville då ha mer betalt. Liknelsens poäng är just detta att den *inte* handlar om det jordiska riket utan om *Guds rike*. När kyrkan förkunnar det rena evangeliet om samma gåva för alla utan våra egna förtjänster blir reaktionen hos många att Gud då skulle vara orättvis. Man vill att förnuftets tänkande också skall råda i Guds rike.

När man förstår att Jesus verkligen lär att saligheten ges utan hänsyn till våra gärningar säger många nej. En sådan orättvis lära kan de inte acceptera. De blir motståndare till den fria nåden. Detta ser vi också i historien. När Luther hade kommit till klarhet om vad evangelium och rättfärdiggörelsen verkligen innebar blev motståndet mot denna lära stort. Man ville med näbbar och klor hålla fast vid den gamla uppfattningen att människan åtminstone delvis samverkar med Gud för att bli frälsta. Så är det också i våra dagar när modernistiska teologer tillsammans med romerska katoliker upprättar lärodokument där man hävdar att de gamla att de gamla motsättningarna mellan Luther och katolikerna egentligen berodde på ett missförstånd. Så har man tagit bort anstöten i Jesu liknelse om arbetarna i vingården.

Så reagerade många redan på apostlarnas tid. De krävde att de hednakristna måste omskäras. De förstod inte att saligheten ges åt alla oberoende av lagens gärningar. Paulus skriver då: ”*Jag är förvånad att ni så fort överger honom som har kallat er genom Kristi nåd och vänder er till ett annat evangelium*” (Gal. 1:6). Han fortsätter senare: ”*Därför har också*

vi satt vår tro till Kristus Jesus, för att stå som rättfärdiga genom tro på Kristus och inte genom laggärningar. Genom laggärningar blir ingen människa rättfärdig” (Gal. 2:16). Inte ens Guds egen lag, tio Guds bud, fick sättas upp som villkor för att få den lösepenning som öppnar himmelrikets port. Paulus skriver vidare: ”Jag förkastar inte Guds nåd. För om rättfärdighet kunde nås genom lagen, då hade Kristus dött förgäves” (Gal. 2:21).

Människan har så svårt att förstå detta. Lagen är så djupt rotad i hennes hjärta. Förnuftet reagerar häftigt mot den fria nåden. Istället för att vara tacksamma över att *Gud är så god (v. 15)*, som husbonden säger, klagas vi över att han ger samma nåd till varje syndare som kommer till honom. Vår gamla natur kan aldrig acceptera att nåden är lika för alla syndare. Därför måste den helige Ande om och om igen bekämpa vår gamla människa med lagens dom och sedan predika den fria nåden i Kristus för vårt hjärta. Lagen, kärleken och gärningarna får inte blandas in i rättfärdiggörelsen. Där gäller enbart den lösepenning som Kristus har förvärvat med sitt eget blod. Därför är evangeliet kyrkans största gåva.

3. Bibelns lära om nådelönen skall också predikas.

Bibeln lär tydligt och klart att det också finns en nådelön. Allt Guds ord skall predikas, men i sitt rätta sammanhang. Nådelönen får inte blandas samman med frälsningens gåva, som är lika för alla. Nådelönen innebär att det i himmelen finns olika belöningar utöver den grundläggande nåden och frälsningen. Jesus talade t.ex. i en annan liknelse om olika förvaltare, där somliga blev satta över tio städer och andra över fem städer (v. 17ff). Och Paulus säger att *”var och en skall få lön efter sitt arbete” (1 Kor. 3:8)*. Detta är sagt till sådana som tror på Kristus och fått försäkran om syndernas förlåtelse. Paulus skriver: *”Ingen kan lägga en annan grund än den som är lagd, Jesus Kristus. Om någon bygger på den grunden med guld, silver och ädelstenar eller med trä, hö och halm, så ska det visa sig hur var och en har byggt. Den dagen ska visa det, för den uppenbaras i eld och elden ska pröva hur vars och ens verk är. Om det verk som någon har byggt består, ska han få lön. Men om hans verk brinner upp ska han gå miste om lönen. Själva ska han dock bli frälst, men som genom eld” (1 Kor. 3:11-15)*.

Nådelönen är alltså inte detsamma som själva nåden. Om detta säger vår evangelisk-lutherska bekännelse (i Augsburgska bekännelsens apologi):

//Vi lär att de troende skall få lön för sitt arbete. De goda gärningarna kan visserligen inte förtjäna syndernas förlåtelse. Nåden och rättfärdiggörelsen kan vi bara få genom tron. Men Bibeln lär att de kristna får andra belöningar, både i detta livet och i det kommande. Ty Paulus säger: ”Var och en ska få lön efter sitt arbete” (1 Kor. 3:8).

Belöningarna ska alltså bli olika för olika arbete. Men syndaförlåtelsen är lika för alla. Liksom Kristus är en, så är också förlåtelsen en och samma för alla som tror att deras synder är förlättna för Kristi skull. Vi tar emot syndernas förlåtelse och rättfärdiggörelse endast genom tron och inte på grund av våra egna gärningar. När vårt samvete är i nöd märker vi att vi inte kan hålla fram våra egna gärningar mot Guds vrede. Paulus säger ju: *”Då vi nu har blivit rättfärdiggjorda genom tron, har vi frid med Gud genom vår Herre Jesus Kristus. Genom honom har vi också tillträde till den nåd, i vilken vi nu lever” (Rom. 5:1f). [Apol. 4b:73-74, SKB 134, övers. SR]//*

Så långt vår lutherska bekännelse.

Till sist en sammanfattning:

1. Gud råder också i världen, men där ges lön efter förtjänst enligt den naturliga lagen som också lärs i Skriften.

2. Nåden ges som en lösepenning endast för Kristi skull till var och en som tror på honom som en fri gåva. Lösepenningen är förvärvad för alla människor och lika för alla oberoende av våra gärningar. Endast för Kristi skull får vi komma till himmelen.

3. Bibeln lär också att det bland dem som blir frälsta och saliga finns utöver nåden i Kristus olika belöningar beroende på det arbete var och en har utfört i tron. Men alla som kommer till himlen får en fullkomlig glädje och salighet.

Amen.

Bön. Lovad vare Gud och välsignad i evighet, som med sitt ord har tröstat, lärt, förmanat och varnat oss. Hans helige Ande stadfäste ordet i våra hjärtan, att vi inte må vara glömska hörare, utan ordets görare, och så dagligen tillväxa i tro, hopp, kärlek och tålamod intill änden, och bli evigt saliga. Genom Jesus Kristus, vår Herre och Frälsare. Amen.